

הקדמה למסכת סוטה

חשיפת השותף השלישי בקשר איש ואישה

פורטל הדף היומי למסכת סוטה

הרב יונתן קירש

אופן הפירוק מלמד על אופן הבנייה

מסכת סוטה היא מסכת מיוחדת בסדר נשים. אין היא עוסקת במצבים הרגילים של קשר איש ואישה אלא דווקא במקרה קיצון של מבחן. פעמים רבות כאשר דבר מה מתפרק, דווקא אז אפשר להבחין ביסודות ובחלקים שמרכיבים אותו. בסדר נשים ישנן מסכתות העוסקות במצבים הרגילים שבין איש ואישה (כגון קידושין וכתובות), בהן כמובן אפשר ללמוד על קשר האיש והאישה, אולם כיוון שהוא דומה לכל קשר איש ואישה "רגיל" ואנושי לא תמיד קל לזהות את העומק שבהן. לעומת זאת, במסכתות העוסקות במצבים הייחודיים והתורניים יותר של הקשר, דווקא במצבים הקשים יותר (כגון גיטין, סוטה ויבמות), נראה שאפשר ללמוד הרבה על עומק הקשר הזוגי לפי התורה. מלימוד אופן הפירוק (השלילי), אפשר ללמוד על אופן הבנייה (החיובי).

ייחודיות מי הסוטה בעם ישראל

כל תהליך בדיקת מי הסוטה הוא פלא וייחודי לעם ישראל, כפי שכתב הרמב"ן¹:

"והנה אין בכל משפטי התורה דבר תלוי בנס זולתי הענין הזה, שהוא פלא ונס קבוע שיעשה בישראל בהיותם רובם עושים רצונו של מקום, כי חפץ למען צדקו ליסר הנשים שלא תעשינה כזמת יתר העמים, ולנקות ישראל מן הממזרות שיהיו ראויים להשרות שכינה בתוכם. ולפיכך פסק הענין הזה משעה שנתקלקלו בעבירות..." (רמב"ן, במדבר, פרק ה, פסוק כ)

ומה נחשף בתהליך הזה?

חשיפת השותף השלישי בקשר איש ואישה

בתהליך השקייית האישה הסוטה אנו נחשפים לשותף השלישי הקיים בקשר איש ואישה. כך כותב רש"י פעמיים בפרשת סוטה:

"דבר אל בני ישראל ואמרת אליהם איש איש כי תשטה אשתו ומעלה בו מעל".
איש איש - ללמדך שמועלת בשתיים, באיש מלחמה שלמעלה ואישה מלמטה.
(במדבר פרק ה', פסוק יב', ורש"י שם)

וכן:

"...כי מנחת קנאת הוא מנחת זכרון מזכרת עון".
מנחת קנאת - מעוררת עליה שתי קנאות, קנאת המקום וקנאת הבעל.
(שם, פסוק טו', ורש"י שם)

במציאות היומיומית שותפות זו לא תמיד באה לידי ביטוי. אך כאשר שם השם נמחה אל המים, המחיקה הזו מעניקה למים את הכוח לפעול את פעולתם². או אז נחשף השותף השלישי, שם ה' השוכן בין האיש לאישה:

"דריש רבי עקיבא: איש ואשה, זכו - שכינה ביניהן, לא זכו - אש אוכלתן".
שכינה ביניהם - שהרי חלק את שמו ושיכנו ביניהן יו"ד באיש וה"י באשה. לא זכו אש אוכלתן - שהקב"ה מסלק שמו מביניהן ונמצאו אש ואש.
(מסכת סוטה דף יז עמוד א, ורש"י שם³)

¹ וכן בספר החינוך (נשא, מצוה ששה):

"שבח גדול באומה להיות לנו תחבולה להוציא מתוך לבבנו החשד בנשותינו...ועמנו נתקדש בכל דבר שבקדושה, ונתן לנו האל מופת לדעת ענין זה הנעלם משאר העמים, ומתוך כך תתרבה בין איש לאשתו אהבה ושלום שלם וזרענו יהיה קדוש...ולכן בהיות טעם הענין נס באומתנו וכבוד גדול להם, פסק משעה שנתקלקלו בעבירות, כמו שאמרו זכרונם לברכה (סוטה מ"ז ע"א) משרבו הנואפים פסקו מי סוטה..."

² ראה שו"ת הרדב"ז חלק א' סימן קנד':

"...וכן במגלת סוטה צריך גם כן לשמה וצריך להוציא בשפתיו כדי שהמים יפעלו פעולתם בכח השם הקדוש והנמחה אל המים..."

³ גמרא זו מזכירה את הגמרא (מסכת נדה, דף לא מעוד א) על יצירתו של האדם: "תנו רבנן: שלשה שותפין יש באדם, הקב"ה ואביו ואמו..."

הקדמה למסכת סוטה

חשיפת השותף השלישי בקשר איש ואישה

פורטל הדף היומי למסכת סוטה

הרב יונתן קירש

חזרה למרכיבי היסוד

בתהליך זה של פרשת סוטה יש גם חזרה אל יסודות בריאת האדם – מים, עפר וכתב:

"אמר רבא, מפני מה אמרה תורה: הבא עפר לסוטה? זכתה - יוצא ממנה בן כאברהם אבינו, דכתיב ביה דעפר ואפר, לא זכתה - תחזור לעפרה"
"ויש ליתן טעם אחר שהיה לה לזכור כי עפר אתה ואל עפר תשוב והמים כנגד הטפה שנוצרה ממנה..."
(סוטה, דף יז עמוד א, ושטמ"ק שם)

כך גם בירושלמי (סוטה, פרק ב')⁴, מדוע לא מספיק שבועה לבדה:

"ולמה מים ועפר וכתב? מים - ממקום שבאת. עפר - למקום שהיא הולכת. כתב - לפני מי שהיא עתידה ליתן דין וחשבון"
"ולמה מים ועפר וכתב. שהרי היה אפשר לעשות הכל בשבועה לבדה.
ומשני מים ממקום שבאת. לכך צריך מים שתחלת יצירת האדם מהזרע שהוא כמים".
(ירושלמי סוטה פרק ב', וקרבן העדה שם)

אם כן, מסכת סוטה, דווקא במצב הקיצון והקשה בזוגיות חושפת אותנו לממד ייחודי ופלאי בקשר. נחשף השותף השלישי השוכן ביניהם, וחזרה למרכיבי היסוד המקוריים של בריאת האדם.

⁴ וכן הובא בבעל הטורים במדבר, פרק ה, פסוק יז. וראה בתרגום יונתן שם.